

პროფექტიზმი და ენიგმა ზვიად გამსახურდიას პოეზიაში

ქირია ნანა

ქ.თბილისის N1 ექსპერიმენტული საჯარო სკოლა
მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი

აბსტრაქტი. ზვიად გამსახურდიას შემოქმედების ერთი თვალის გადავლებითაც კი ჩანს, რომ მას ხანგრძლივი შემოქმედებითი წვა განუცდია, ის უაღრესად ძლიერია მსოფლგანცდებში და მარადიული, უცვლელი, უცნაურად მშვიდიც კი, მაგრამ თემატურად ცვალებადი.

მის შემოქმედებაში გრძნობათა აზვირთება და ნააზრევის საბურველი ჰარმონიულად შერწყმია ერთმანეთს. როცა ძალიან მაღალია რეგისტრი ამგვარი ჰარმონიისა, ზვიად გამსახურდიას შემოქმედებაში ჩნდება პროფექტიზმის ელემენტები და უნდა ითქვას, რომ უცდომელია მისი წინასწარმეტყველება და ოსტატურად მოქცეული მხატვრულ ყალიბში. მის პოეზიაში ოსტატურად არის შეზავებული წინასწარი განზრახვით გადმოცემული ბუნდოვანი ალეგორია, რაღაც საშუალო ღიაობასა და დაფარულს, გამჭვირვალესა და ბუნდოვანს შორის. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ზვიად გამსახურდია ენიგმატური პოეზიის დიდოსტატია.

საკვანძო სიტყვები: პროფექტიზმი, ენიგმა, პოეზია, გამსახურდია, შემოქმედება.

კვლევის მიზანი - დიდი ქართველი მოღვაწის, მოაზროვნისა და მწერლის, ზვიად გამსახურდიას შემოქმედების, კერძოდ, პოეზიის კრიტიკული ანალიზი (პროფექტული და ენიგმატური თვალსაზრისით).

მეთოდი - შედარებითია. შედარებაში კარგად ჩანს ზვიად გამსახურდიას ნაწარმოებების ღირსებები და სუსტი მხარეები, უფრო რე - პირველი.

კვლევის შედეგი - ზვიად გამსახურდიასთან პროფექტიზმი სიცოცხლის უდიდესი საიდუმლოა. მისი ენიგმაც და პროფექტიზმიც უძირო თავისუფლებიდან მომდინარეობს.

ზვიად გამსახურდიამ კარგად უწყოდა, რომ წინასწარმეტყველება არ არის მატერიისა და ენერჯიის გადანაწილება და, ამდენად, არაეკოლუციურია. ეკოლუციაში ახალი არაფერი იქმნება, მხოლოდ ძველი გადაინცვლებს. ეკოლუცია აუცილებლობაა, წინასწარმეტყველება კი - თავისუფლება, სადაც ცის გარდაცვალებაში

იგულისხმება ხილული ცა, რასაც დარობა დარის მოსდევს, ანუ მარადიული, დაუღვეველი სიკეთე სამოთხისა. ქნარის ფერისცვალებას კი შემოქმედებითი გარდაქმნის ყველაზე ლაკონიური სიმბოლოც კი შეიძლება ეწოდოს. ბიბლიური წინასწარმეტყველების ეგზომ მცირე ლირიკულ ჩარჩოებში ასე ოსტატურად მოქცევა ზვიად გამსახურდიას ლიტერატურული სიღრმისა და გემოვნების უტყუარი დასტურია. პროფეტული ენიგმა, ასე შეიძლება ეწოდოს აფრაზე გაკრულ გველის მეტაფორას. ხომ არ არის ეს ათასწლეულეულით შეკრული სატანა სუპერსამყაროს, მართლისა და მტყუანის გადარჩევის, უფლის მეორედ მობრძანების შემდგომ საღვთო მეუფების დადგომის სიმბოლო? ავტორი თავისთავს ელაპარაკება, რადგან პროფეტიზმი გამოსხივებისა და დაბადებისაგან პრინციპულად განსხვავდება. ემანაციაში სხივდება მატერია და მატერიიდან მოწყვეტა, ამის დასტურია სტრიქონი - ცის გარდაცვალებას ელი, რაზედაც ზემოთ უკვე ვისაუბრეთ. მხოლოდ იმის აღნიშვნა გვინდოდა, რომ სწორედ აქ არის გაცხადებული ფარული თვითდიალოგი, რომელიც ზვიად გამსახურდიას ასე შეფარვითა და, თითქოს, ასეთი თავანკარა ქართულით გამოუტანია სამზეოზე, მაგრამ შეუიარაღებელი თვალთ ამის დანახვა შეუძლებელია. ამიტომ საჭიროებს მისი პოეზია გაცილებით ღრმა კვლევას, ვიდრე ეს აქამდე გაკეთებულა. განსაკუთრებით ამ მხრივ უნდა აღინიშნოს კონსტანტინე (უმცროსი) გამსახურდიას განსაკუთრებული წვლილი მამის პოეზიის კვლევის გაღრმავების თვალსაზრისით (გამსახურდია, 2014):

აფრაზე გაკრული გველი,
ფერისცვალება ქნარის,
ცის გარდაცვალებას ელი,
ახლოა დარობა დარის!

(გამსახურდია,2014).

ზვიად გამსახურდიასთან პროფეტიზმი სიცოცხლის უდიდესი საიდუმლოა, ახლის წარმოქმნის ან ქმნადობის საიდუმლო, არაფრისგან გამოყვანილი, არაფრისგან გამომდინარე და არაფრისგან დაბადებული შავი ლაქა დანთქმული მარადიულ ბნელში. და ეს უკავშირდება სამებას. მარადიული ბნელის სიშავე სწორედ რომ არაფრის კვინტენსენციაა, იმ ქაოსისა, სადაც შესაქმეს მიხედვით სული ღვთისა მიმოიცქეოდა სამყაროს შექმნამდე. ალბათ, დროსა და სივრცის მიღმიერი. ეს არის საიდუმლო საწყისის, პირველადის, სამყარომდელი, ყოფიერებამდე თავისუფლება მის სულში. ამდენად, მიუწვდომელი მრავალთათვის და მხოლოდ რჩეულთა ხვედრი. ენიგმატურია ამ არაფრისგან ჩრდილთა სიმრავლესთან შერწყმა, სადამოს პირად აღმოცენებულებისა. ყვავილთა დარად სწრაფწარმავალი უკვდავ ზრახვათა ჩრდილნი. თავისუფლება კი იესოშია - ის უკვდავ კელაპტრად გვანთებს არარაობის უფსკრულთან მყოფებს. არაფერი, შემდეგ ნაპერწკალი - ყოფა ჩვენი და მერე იესო ამ ნაპერწკალის უკვდავებად გარდამქმნელი. ლექსს შემთხვევით არ ჰქვია სამება, ვითარცა სიმბოლო ძველი და ახალი აღთქმისა, შესაქმემდე, შესაქმის მერმინდელი და მარადიული ყოფის ნაპერწკალი - იესო:

...სამყაროს მთელი უსასრულობა
შავი ლაქა

შენი უსაზღვრო ნათლის წინაშე.
რაც უფრო მოგელტვიან ანგელოსნი
მით უფრო გშორდებიან
რაც უფრო ნათლდებიან შენით
მით უფრო ინთქმებიან
შენს მარადიულ ბნელში.
ჩვენ კი, შენს უკვდავ ზრახვათა ჩრდილნი
საღამოს პირად ალოვცენდებით
ვცახცახებთ და ურთიერთს ვფარავთ
ვიდრე საბოლოოდ არ შევერწყმით
სხვა, უფრო დიდ ჩრდილთა სიმრავლეს.
და ჩვენი დიდების სიზმარი
ქარწყლდება ჩვენი განწირული ცდა
შენამდე მოსვლისა
და ოდენ შთება
შენი ნაპერწკალი
რომელიც შესაქმის გარიჟრაჟზე
დაგვეცა შენგან
და დაგავნთო უქრობ კელაპტრად
არარაობის უფსკრულთან.

(გამსახურდია, 2014).

რატომ იყო ასე გაუტეხელი თავის ბრძოლაში ყოფილი საბჭოთა კავშირის ერთადერთი დისიდენტი? რას შეეწირა ის? მისი საიდუმლო არის თავისუფლების საიდუმლო. მისი ენიგმაც და პროფეტიზმიც მხოლოდ უძირო თავისუფლებიდან მომდინარეობს, რამეთუ უძირო თავისუფლებიდან შეიძლება ახლის შექმნა, არარსებულისა. ასეთი იყო ახალი საქართველოს შექმნა - საბჭოთა კავშირის რუტინის შემდეგ საქართველოს დამოუკიდებლობის დეკლარაციის მიღება, რუსეთის პრეზიდენტის ხელმოწერა საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღიარების თაობაზე და ა.შ. ეს ჭეშმარიტად „საკვირველ ძლევას“ ჰგავდა. მას შემდეგ ქართველობას იმედის ნაპერწკალი აღარც ჩაქრობია, მიუხედავად წარმოუდგენელი ზეწოლისა. რაღაცისგან, ყოფიერისაგან ახლის შექმნა, არარსებულისა შეუძლებელია. მისგან მხოლოდ დაცლა შეიძლება, დაბადება და გადანაწილება. შემოქმედება კი არაფრისგან, თავისუფლებისაგან, თავისუფლების გზით ყოფიერებასა და სამყაროში გარღვევაა. ხშირად ამას პოეტი ყოფითი თემატიკის უბრალო მაგალითების აღწერით გადმოსცემს, თუ როგორ ექცევა ლუციფერის მონობის არტახებში გავაჭრებული მუზა, თავისუფალი შემოქმედების სიმბოლო, პერსონიფიცირებული; „შავი სიბნელის“ უკიდურესი ზღვარია. ამ ფერის არჩევა ნიშნავს საბოლოოდ მიღებულ აბსოლუტურ გადაწყვეტილებას. შავი, როგორც მაქსიმალურად კონცენტრირებული ფერი, ასახავს აგრესიულ შეუპოვრობას. ის ნიშნავს გაჩერებას. ამგზნები გავლენებისაგან სრულ დაცვას და მათ განდევნას. ის, ვინც პირველ ადგილზე აყენებს შავს, ჯიუტად და შეუდრეკლად წინ აღუდგება

საკუთარ ბედს; მათ, ვინც ვერ ღებულობს ამ ფერს, არ ძალუძს აკრძალვების მიღება და დაკარგული თავისუფლების სანაცვლოდ აყენებენ ავტორიტალურ მოთხოვნებს (არასამთავრობო ორგანიზაცია „დენდრონი“). საქმე ისაა, რომ პოეტს მოზმანებული შავი მთვარე შეუდრეკელობისა და აგრესიული შეუპოვრობის სიმბოლოდაც კი აქცევს:

გასწირა ოქროს ვერძი,
გახდა ღორების მწყემსი,
გახდა პოეტი თერძის
მაქო, ძაფი და ნემსი
გადაივიწყა გედი,
გახდა ბატების ძიძა,
ირჩია ხარჭის ბედი,
ტრფიალი დედამიწა,
ო, აღარ გალობს ქნარზე
მზიურ ოცნების ნავში,
მუზა მიადგა კარზე
ვაჭარ პოეტთა კავშირს,
მათ კი ქვესკნელის ურჩხულს
მუზა მიჰგვარეს ხასად,
უსმენს ღვთაებრივ ჩურჩულს,
ქვეწარმავალი ნასად.
დავჯექ და ცრემლი ვღვარე
ვჭამე პეშვებით მიწა,
თავს მადგა შავი მთვარე
და... უცებ გამეღვიძა.

(გამსახურდია, 2014).

თავისუფალი შემოქმედების საიდუმლო თავისებურად ახსნილია ბიბლიურ-ქრისტიანულ სწავლებაში ღმერთის მიერ სამყაროს შექმნისა. ღმერთმა სამყარო შექმნა თავისუფლად და თავისუფლებისაგან. სამყარო საღვთო გამოსხივება კი არა, დაბადება იყო, ან ევოლუცია კი არა, - შემოქმედება, ანუ აბსოლუტური სიახლე. შემოქმედება იმიტომაცაა შესაძლებელი ამ სამყაროში, რომ სამყარო შექმნილია, არსებობს მისი შემოქმედი. ადამიანიც, რომელიც სახე და ხატია ღვთისა, შემოქმედია და მოწოდებულია შემოქმედებისაკენ. კონსტანტინე ჭიჭინაძისადმი მიძღვნილ ლექსში „კენტავრების აურზაურში“ ლოგოსი იფეთქებს. ესეც ალეგორიაა ქაოსზე ღვთის სულის გადმოსვლისა და მისგან საღვთო წესრიგის შექმნასთან დაკავშირებით. მაგრამ აქ უფრო მთავარია ლექსის ნალექში დანთხეული მონსალვატის ნელი ანთება. მონსალვატი იგივე მუნსალვეშია ეშენბახის თხზულებიდან „პარციფალი“. ინგლისელები მხარს უჭერდნენ იმ ვერსიას, რომლის თანახმადაც იოსებ არიმათიელმა მოგზაურობისას ბრიტანეთს მიაღწია და წმინდა რელიქვია იქ დამალა სახელგანთქმული გლოსტენბერის სააბატოში. მრგვალი მაგიდის მხოლოდ რამდენიმე წევრს მიეცა უფლება ენახათ გრაალი. ლეგენდის თანახმად, ქრისტეს სისხლმა საოცარი თვისებები შესძინა თასს. ვინც იქიდან

დალევდა, კურნებას, ცოდვათა მიტევებასა და უკვდავებას მოიპოვებდა. მონსალვატის ნელი ანთება ნამდვილად გულისმობს გრაალის საოცარ თვისებებს, ქრისტეში გადარჩენასა და შემოქმედებით ამონათებას. გახსოვთ, როგორ შემომწყვრალი იყო ზვიად გამსახურდია მწერალთა კავშირს (დაცემული მუზა), მაგრამ პირდაპირპროპორციულად ადიდებს კონსტანტინე ჭიჭინაძეს, რომელიც ახერხებდა თავისუფალ შემოქმედებას საბჭოთა სინამდვილეშიც. ის ცისებრ სალუქად იწოდება, ანუ ზეციურის, მარადიულის შემამკობელად, სადაც სულის უნაზესი ფოლიანტები მისხალ-მისხალ არის შენარჩუნებული:

...და შემოგესმა
კენტავრების აურზაური.
მაშინ ლოგოსმა
იფეთქა შენში და მოზღვაული
დაინთხა ლექსი
და ამ ნალექში
შენ ამოაგზნე მონსალვატის ნელი ანთება
და მით დალუქე
ცისებრ სალუქი
სულის შენი უნაზესი ფოლიანტები.

(გამსახურდია, 2014).

პროფეტიზმს აქვს რთული შედგენილობა. ის არა მხოლოდ თავისუფლებას გულისხმობს, ჩანასახში ადამიანის უქმნად თავისუფლებას, არამედ ტალანტს, ნიჭს, რომელიც ღვთაება-შემოქმედისაგან ეძლევა ადამიან-შემოქმედს. ადამიანი თვითონ არაა დამნაშავე თავის ნიჭსა თუ გენიალობაში. არაფერი იმაზე სასაცილო და დამამცირებელი არაა, რომ ტრახახობდე შენი გენიით. იტრახახო იმით, რაც გაჩუქეს, სადაც შენი დამსახურება მინიმალურიც არაა. გენიოსი გრძნობს, რომ ის თითქოსდა თვითონ კი არ მოქმედებს, არამედ ღვთაების ხელში არის ერთგვარი იარაღი აღსრულებისა და დანიშნულებისა. სულიერი გადარჩენა მისგან მომდინარეობს. მას არავითარი დროული და სივრცული განზომილება არა აქვს. ამიტომაც ის უჟამო და უსასრულო. მისია სრული მეუფება, ყველაფერი, შველა, მადლი, სულის დარდის განქარვება:

საკრა სტელლა, შვიდად სრულო,
შენგნით იშვის სულთა შველა,
უჟამოვ და უსასრულო,
საკრა სტელლა! საკრა სტელლა!

(გამსახურდია, 2014).

გალაკტიონის დემონი სხვა არაფერია, თუ არა მასში ჩასახული გენია. გენიალორობისაკენ ლტოლვა მხოლოდ აღმოჩენაა შენსავე თავში ზემოდან მონიჭებული ტალანტისა. ასევე არ შეუძლია ადამიანს შემოქმედებითი წინასწარმეტყველების წყარო ამოიღოს თავისი თავიდან, საკუთარი წიაღიდან. პროფეტული შემოქმედებითი აქტის ბუნება ყოველთვის შეერთება-შეყრასა ჰგავს, ის ყოველთვის შეხვედრას. მისი მასალა შეიძლება ამოიღოთ ღვთის მიერ შექმნილი

სამყაროდან. ნებისმიერი ხელოვნებისათვის მეცნიერების ქმნილება ან აღმოჩენა ამის დასტურია. ღმერთმა მიანიჭა ადამიანს წინასწარმეტყველების შემოქმედებითი ნიჭი, გენია და მისცა სამყარო, რომელშიც უნდა განხორციელდეს კიდევ ამგვარი შემოქმედებითი აქტი. ღმერთისგან მოდის მოწოდება, რომ ადამიანმა პროფეტული შემოქმედებითი აქტი განახორციელოს. განახორციელოს თავისი მოწოდება, და ღმერთი ელოდება პასუხს თავის მოწოდებაზე. ზვიად გამსახურდიას პასუხი ღვთის მოწოდებაზე არ შეიძლება მთლიანად შედგებოდეს იმ ელემენტებისაგან, რომელსაც ღმერთი იძლევა და რომელიც ღვთისგან გამომდინარეობს. რაღაც ადამიანისაგანაც უნდა გამომდინარეობდეს, და სწორედ ეს რაღაცა არის უპირატესად ღვწა-შემოქმედება, ახლისა და არარსებულის შემოქმედება. ეს რაღაცა არაფერია, თუ არა თავისუფლება, რომლის გარეშეც არ არსებობს წინასწარმეტყველური, შემოქმედებითი აქტი. ზვიად გამსახურდიას შემოქმედებით ჩანაფიქრში არის ადამიანის თავისუფლების პირველადი ელემენტი, არაფრით დასაზღვრული, უძირო, თავისუფლებისაგან, რომელიც მოდის ღმერთისაგან და რომელიც ღმერთს მიემართება. საღვთო მოწოდება ამ უფსკრულისკენაა მიმართული და უფსკრულიდანაც ელოდება პასუხს. თავისუფლების ეს უფსკრული ნებისმიერ შემოქმედებაშია, მაგრამ შემოქმედებითი ქმნადობა იმდენად გართულებულია, რომ არ არის ადვილი მასში ეს პირველადი ელემენტი გახსნას.

ლიტერატურა:

1. არასამთავრობო ორგანიზაცია „დენდრონი“ <https://dendroni.ge/ka/statiebi/article/6216-fertha-simbolika>
2. გამსახურდია,ზ. (2014). კოსმიური წირვა, (ქუთაისი) შპს „ხომლი ენ“-ის სტამბა.
3. პროფეტიზმი - href="https://www.thefreedictionary.com/prophetism">prophetism

Prophetism and Enigma in Zviad Gamsakhurdia's poetry

Qiria Nana

Tbilisi No. 1 Experimental Public School
Consultant of the National Center
for Professional Development of Teachers

Abstract

Even a glance at Zviad Gamsakhurdia's work shows that he has experienced a long

creative burn, he is extremely strong in worldviews and eternal, unchanging, even strangely calm, but thematically changeable.

In his work, the arousal of feelings and the veil of thought are harmoniously combined. When the register of such harmony is very high, elements of prophethood appear in Zviad Gamsakhurdia's work and it must be said that his prophecy is infallible and skillfully placed in the artistic mold. In his poetry there is a skillfully blended vague allegory conveyed with a premeditated intent, something between mediocre openness and obscure, transparent and obscure. It can be boldly said that Zviad Gamsakhurdia is a master of enigmatic poetry.

The aim of the research is to critically analyze the poetry of the great Georgian figure, thinker and writer Zviad Gamsakhurdia (from a prophetic and enigmatic point of view).

The method is comparative. The merits and weaknesses of Zviad Gamsakhurdia's works can be seen in comparison, more - the first.

Research result - Prophecy by Zviad Gamsakhurdia is the biggest secret of life. Both his enigma and prophecy stem from bottomless freedom.

Key words: Prophecy, Enigma, Poetry, Gamsakhurdia, Creativity.